

чення її ефективності — практично даремна справа. Тому цю роботу треба вести в тісному контакті з соціологами і психологами, під їх наглядом.

Окремої розмови потребують екологічно безграмотні матеріали, які нерідко можна відшукати серед кореспонденцій та фотографії у газетах і журналах, на плакатах, календарях.

Наприклад, у газеті "Социалистический Донбасс" розповідалось про одного "любителя" природи, який за допомогою рушниць й свинцевого дробу зібрав у своєму домі значну колекцію птахів. Зрозуміло, подібні публікації не сприяють вихованню в читачів гуманного ставлення до "братів наших менших".

Ще виходять у світ книги, де до шкідників саду чи поля відносять дуже рідкісних, занесених до Червоної книги метеликів сатурнію, подалірій та ін.

Не кращим чином на екологічне виховання підростаючого покоління впливають замітки про приручених їжаків і черепах (їх автори й не знають, що цим порушують Закон про охорону і використання тваринного світу) або ж численні нині дискусії про шкідливість сірих ворон.

Кадастр тваринного світу

Введення державного кадастру тваринного світу здійснюється відповідно до Закону України "Про охорону і використання тваринного світу". Один з його розділів — "Державний облік тварин і державний кадастр тваринного світу" — присвячений виключно цьому питанню і містить дві статті:

— Державний облік тварин та їх використання і державний кадастр тваринного світу.

Для забезпечення охорони і організації раціонального використання тваринного світу проводиться державний облік тварин та їх використання, що охоплює відомості про географічне поширення видів (груп видів) тварин, їх кількість, характеристику необхідних для них урочищ, характеристику сучасного використання та інші необхідні дані.

— Порядок державного обліку тварин та їх використання і ведення державного кадастру тваринного світу.

Цей облік та кадастр тваринного світу здійснюється за рахунок держави за єдиними для України системами.

Підприємства, установи та організації зобов'язані обмінюватись відомостями про поширення, чисельність і використання даних тварин з органами, які ведуть державний кадастр тваринного світу.

Правила державного обліку тварин та їх використання, ведення державного кадастру тваринного світу, визначення переліку видів (груп видів) тварин, які підлягають обліку та входять в державний кадастр, а також подання відомостей для обліку і ведення кадастру затверджується в порядку, встановленому Верховною Радою України.

Нині функції ведення державного кадастру тваринного світу та Червоної книги покладені на Міністерство охорони навколишнього природного середовища України.

Такий кадастр створюється з метою забезпечення функцій державного управління охороною та раціональним використанням тваринного світу. Відповідно він повинен містити інформацію про чисельність, поширення, особливості екології, державне використання та значення всіх видів диких тварин, які існують на суші, у воді, атмосфері та ґрунті.

Кадастрові відомості повинні бути оперативними і зберігатись у формі, доступній для використання під час вирішення локальних питань природокористування: проєктуванні рекреаційних зон, сільськогосподарських плантацій, доріг, промислових та соціально-побутових об'єктів, підрахунку економічних збитків, екологічному прогнозуванні, керівництві галузями, що використовують чи охороняють ресурси тваринного світу, тощо.

Таким чином, первинною ланкою в державному кадастрі повинен бути опис тваринного світу по адміністративних областях. Це, безумовно, не під силу обласним управлінням по охороні навколишнього природного середовища, функції яких повинні, певно, обмежуватись лише формуванням кадастрового документа, публікацією зведень (книга тваринного світу області) та координацією інформації під час вирішення питань природокористування. Складання та ведення кадастру тваринного світу повинно стати справою насамперед учених-зоологів.

На Україні цю роботу слід виконувати на кафедрах зоології держуніверситетів та педінститутів за умовами господарсь-

кого договору. Фінансування повинні здійснювати обласні Ради народних депутатів за рахунок коштів, одержаних від підприємств та господарств за користування природними ресурсами, штрафів за порушення природоохоронних норм, оплати незалежної екологічної експертизи нових проектів та ін.

Головною структурною одиницею кадастру тваринного світу повинна стати інформація про окремі види. Її обсяг та форма зберігання можуть бути різними, але повинна забезпечуватись порівнянність даних по регіонах та можливість їх об'єднання в єдиний державний кадастр. Цьому сприятиме впровадження єдиних методик збирання та розподілу матеріалу по розділах кадастру.

Встановлення обмежень у користуванні тваринним світом

Основними юридичними документами, що регулюють користування тваринним світом, є уже згадуваний Закон "Про охорону і використання тваринного світу", прийнятий у 1981 р. Крім нього, діють чимало так званих підзаконних актів. Окремі норми, що регулюють охорону та використання тваринного світу, містяться у земельному, водному, лісовому та інших видах законодавства.

Охорона та використання тваринного світу забезпечуються встановленням обов'язкових правил збереження диких тварин і умов їх існування у природних умовах; закріпленням заборонних заходів, які запобігають знищенню тварин і зазначених умов; виконанням Радами народних депутатів, міністерствами, державними комітетами, відомствами, підприємствами, установами, організаціями і громадянами заходів охорони тваринного світу; організацією державного контролю в цій галузі; відповідальністю за порушення правил.

Основні вимоги щодо охорони і використання тваринного світу закріплені в Законі: збереження видової різноманітності тварин у стані природної свободи; охорона середовища, в якому живуть тварини, умов розмноження та шляхів їх міграції; збереження цілісності природних угруповань тварин; науково обгрунтоване, раціональне використання і